



6

## RIP college, scriptie en tentamen?

Hoe gaat AI de toekomst  
van het onderwijs bepalen?  
'Doceren aan grote groepen  
studenten gaat verdwijnen'



14

**Gotu Jim** 'Ik word ouder en ga niet  
meer elk weekend los. Wat fine is'



12

**Wat is waar?** Museum waarschuwt  
(ook) voor (eigen) leugens



**Vals beschuldigd en weggepest** In twee jaar tijd heeft het bestuur van BASIS, de studievereniging van International Studies, leden zwartgemaakt en weggepest. Dat concludeert de ombudsfunctionaris in een vertrouwelijk rapport. 'Door deze karaktermoord heb ik blijvende schade opgelopen'

4

## Het blijft pleisters plakken in BAS InSite: ‘Hoe voorkomen we dat mensen omvallen?’

De grootste problemen lijken te zijn opgelost, maar het nieuwe administratiesysteem BAS InSite werkt nog lang niet vlekkeloos. Er zijn zorgen over uitval van medewerkers. ‘We moeten alles handmatig repareren en dat is echt monnikenwerk.’

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

‘Laten we het hebben over BAS InSite’, zei decaan Bart Barendregt donderdag tijdens de vergadering van de faculteitsraad van Sociale Wetenschappen. ‘Everybody’s favourite system.’ Er klinkt gelach in de zaal.

Vorige maand schreef *Mare* dat er grote problemen zijn met het nieuwe administratiesysteem. Uit gelekte interne correspondentie bleek dat ‘declaraties verdwijnen in zwarte gaten’ en incassobureaus zich meldden vanwege wanbetalingen. De situatie op de werkvloer was ‘schrijnend’, schreven betrokkenen over ‘medewerkers die er enorm doorheen zitten en uitvallen’. Sommigen zouden ‘huilend achter hun bureau zitten’.

Er zijn heel veel ontwikkelingen, vertelde directeur bedrijfsvoering Egon Houben aan de raad. ‘Er werken ongelukkig veel mensen om het systeem zo goed mogelijk te krijgen. Je blijft natuurlijk altijd voelen wat er nog niet is of wat nog niet helemaal werkt. Ik hoop dat de wekelijkse updates helpen om jullie op de hoogte te houden wat er wel alweer kan. Als kernteam bij fsw komen we een keer per week samen om de vinger aan de pols te houden wat er gebeurt binnen de instituten. En daar waar het kan, zijn we ook vliegende kiep richting de werkvoorbereiders. Met name daar wordt de pijn gevoeld.’

‘Het is een proces van de lange adem’, vervolgde hij. ‘We kregen het verzoek om een dag te organiseren waarop we zoveel mogelijk proberen om te lossen. Dat hebben we gedaan en dat heeft heel goed gewerkt. We weten dat het nog niet allemaal perfect loopt, maar ik heb er goed vertrouwen in dat we voor de zomervakantie alweer een heel stuk verder zijn.’

De grote problemen zijn opgelost, vertelde Rob van Amsterdam, hoofd financiën en faculteitscontroller. ‘Het is alleen dat als we denken dat de ene pleister is geplakt, dan blijkt er net weer een variant te zijn waardoor een declaratie toch niet goed gaat. Zo eindigt ieder nummer in het systeem op -01. Maar declaraties worden ook aangemaakt zonder dat streepje, maar dan mag het niet geboekt worden. Dat hebben we nu gerepareerd.’

Er zijn ook veel projecten verkeerd uitbetaald in de eerste drie maanden na de overstap op BAS InSite, vertelt Van Amsterdam. ‘Ze zijn geboekt op de “verzamelkostenplaats”, maar moeten geboekt worden op “projecten”. De declaraties zijn uitbetaald via de salarisadministratie. Dus in ons overzicht zien wij salarislasten zonder verdere omschrijving en zonder declaratienummer. We moeten alles handmatig repareren en dat is echt monnikenwerk.’

Barendregt: ‘Langs deze weg nogmaals onze grote erkenning van het werk dat is verricht. Geef het team een grote knuffel.’

‘We zien dat er enorm veel werk wordt verricht en op alle niveaus zien we toeleving’, aldus personeelsraadslid Kiki Zanolie. ‘Maar we hebben natuurlijk wel wat vragen hier, want BAS InSite geeft natuurlijk ook wat implicaties voor hoe mensen naar hun werk gaan en het werkplezier dat ze beleven. We hebben signalen ontvangen dat de eerste personen zijn uitgevallen en dat dit voor hen de druppel was die de emmer deed overlopen. In hoeverre hebben we er oog voor wat dit doet met het werkplezier? En hoe zorgen we dat er niet meer mensen omvallen?’

‘Er vallen mensen uit’, reageert Barendregt. ‘Iedereen die in verzuim gaat moet je in de gaten houden. We hebben ze in het oog.’

‘Dit soort vragen krijgt het kernteam voortdurend’, reageerde Houben. ‘Waar is hulp nodig, waar moeten we een extra hand aanreiken? Het is voor ons bijna dagelijks kost. We kunnen niet alles, maar we kijken ernaar. We hebben inderdaad te maken gehad met uitval, wat bijzonder sneu is. We zijn aan het kijken hoe we die mensen weer terug kunnen krijgen en hoe wij hen kunnen helpen.’



# Leidse Schans geteisterd door stroomstoringen

Meerdere stroomstoringen blijven het grote studentencomplex naast de Lammenschans weg plagen. Na lekkages in meterkasten heeft verhuurder Duwo brandwachten ingezet. ‘Ik heb honderd euro aan eten moeten weggooien.’

DOOR MARK REID EN CARMEN BROUWER  
FOTO TACO VAN DER EB

**H**et grote studentencomplex aan de Deltaweg en de even nummers van het Omegaplantsen kampen vorige week met stroomstoringen. In delen van het gebouw deden van 12 tot 14 april de stroom en internetverbinding het niet. Op 17 april was er opnieuw een stroomstoring die meer dan twaalf uur duurde. De ervaringen van de bewoners zijn wisselend. Studenten in het Omegaplantsen zeggen al-

leen tijdelijk geen internetverbinding te hebben gehad, terwijl net om de hoek van hetzelfde gebouw meerdere bewoners dagenlang geen stroom hadden.

Een bewoner zegt dat hij in het laatste jaar minstens vijf stroomstoringen heeft meegemaakt, maar dat hij vermoedt dat er in het hele complex nog wel meer zijn geweest. Vanwege de stroomstoring heeft de brandweer ook een bewoner die afhankelijk is van de liften moeten evacueren. De oorzaak van de meest recente stroomstoringen lijken de ventilatoren van de verwarmingsinstallatie in de meterkasten te zijn. Deze zouden na tien jaar zijn versleten en een voor een kapot gaan, met lekkend water in de meterkast tot gevolg. In een mail aan bewoners heeft Duwo ook laten weten dat de stroomstoringen te wijten zijn aan ‘diverse lekkages in de meterkasten’. Hoe de ventilatoren dusdanig snel zijn versleten ‘wordt nu onderzocht’, aldus een woordvoerder van Duwo. ‘Daarna kunnen we vaststellen of het een probleem van de installatie is of dat het te maken heeft met onderhoud dat anders had moeten.’

‘We begrijpen uiteraard de ontevredenheid van onze bewoners’, zegt de woordvoerder over de lange duur van de storingen. ‘Het was een complex probleem, het was niet dat er een stop ineens uit lag of er een kabeltje gebroken was. Het kostte tijd om alles op een veilige manier op te lossen.’

Bewoners van het studentencomplex zijn eensgezind dat de aanwezige gebouwbeheerder toegankelijk en behulpzaam is, maar dat hij onvol-

doende kan doen om grootschalige problemen te voorkomen. Volgens hen laat de overkoepelende organisatie van de verhuurder het afweten. Meerdere studenten zeggen dat ze door de langdurige stroomstoringen eten hebben moeten weggooien. ‘Ik *meal prep* en heb veel vlees in de vriezer liggen’, aldus een van de bewoners. ‘Dat is honderd euro aan eten dat ik heb moeten weggooien.’

Sommige studenten kregen een tijdelijke hotelovernachting van Duwo aangeboden, maar sloegen dat aanbod af omdat ze de kosten eerst zelf moesten voorschieten.

‘Ik heb dat geld echt niet liggen’, zegt een bewoner. ‘En dan kan het nog weken duren voordat ik het terugkrijg.’ Volgens duwo is niemand op het aanbod van een overnachting elders ingegaan. De verhalen over de problemen hebben de gemeenteraad bereikt. Zo willen ChristenUnie, vvd en svi. dat het college de verhuurder en de energie- en warmteleveranciers aanspoort om aanvullend onderzoek te doen naar de staat van de gebouwen. Ook maken de partijen zich zorgen over minder mobiele bewoners die bij stroomstoringen vast komen te zitten omdat liften buiten werking zijn.

Ook andere gebouwen op het Leidse Schans-complex hebben de afgelopen jaren problemen gehad. Zo braken in het gebouw aan het Betaplein in 2024 en 2025 branden uit door problemen met de ingebouwde boilers. Ook hiertegen kwam de gemeente in het verweer door de verhuurder, Achmea Real Estate, te wijzen op haar verantwoordelijkheden.

Maandag mailde Duwo de bewoners de komende drie weken een inspectie van alle groepenkasten in het gebouw te laten uitvoeren. Uit veiligheidsoverwegingen zijn er nu brandwachten aanwezig in het gebouw. Ook hingen er enkele dagen intekenlijsten in de hallen van het gebouw waarop bewoners konden aangeven of ze thuis waren, zodat de brandweer in geval van calamiteiten zou weten hoeveel mensen zich in het gebouw bevinden.

Er is geen brandgevaar geweest, de brandwachten zijn preventief ingezet’, laat Duwo weten. ‘We hebben voor deze preventieve maatregel gekozen omdat de rookmelders gekoppeld zijn aan het stroomnet. Elke rookmelder heeft een batterij maar wij weten niet hoeveel energie die nog hebben. Zodra een aantal dagen geen stroomstoringen zijn geweest kunnen de brandwachten stoppen.’

Op de vraag of studenten een schadevergoeding kunnen krijgen, antwoordt de woordvoerder: ‘Samen met onze partners hebben we hard gewerkt aan het oplossen van de acute technische problemen. Daarnaast is Duwo ook aan de slag gegaan met het voorbereiden van compensatie voor onze bewoners, bijvoorbeeld een financiële vergoeding voor bedorven etenswaren en gedeeld woongenot. Hiervoor hebben we een standaard regeling die is afgestemd met de huurdersorganisatie. We doen ons best om dit zo snel en correct mogelijk voor onze bewoners af te handelen.’

‘Ik zat meer te denken aan een halve maand huur’, laat een van de bewoners weten.

## Wat op papier staat zal altijd winnen van de werkelijkheid



Soms heb je er gewoon schoon genoeg van. Het kan een onschuldige opmerking zijn, een nietsvermoedend woord of een wellicht niet zo bedoelde blik die de druppel is die de emmer doet overlopen. Die van een redelijke gesprekspartner een rabiate zeloot maakt. Die in één klap al het cynisme dat zich dag na dag, week na week, maand na maand en jaar na jaar in je ziel heeft opgebouwd blootlegt en in al diens nakende glorie aan de wereld toont. Alsof je per ongeluk de rode en niet de blauwe pil nam. Ik heb een paar van deze momenten gehad nog niet zo lang geleden. Onschuldige momenten in het gezelschap van normale mensen die zich normaal gedroegen. Om alvast een voorschot op de conclusie van deze column te nemen: ik ben niet normaal en men vermijdt mij beter. In onberispelijk gezelschap sloeg de bliksem twee keer bij mij in en overviel mij met de kracht van een boeddhistische verlichting het besef dat papieren werkelijkheden onze (althans mijn) werkelijkheid de baas zijn en dat dat altijd zo zal blijven. Dat wat er op papier over ons staat geschreven zwaarder meetelt dan hoe het echt is. Een literair ingestelde geest kan hier misschien troost uit putten – zijn romans immers ook geen papieren werkelijkheden? Maar laat mij deze troost even snel met een pil van Drion uit zijn lijden verlossen: nee, romans zijn bij uitstek geen papieren werkelijkheden. Romans

‘Papieren (of pdf-) werkelijkheden zijn de koekoeksjongen van het echte leven’

geven, zoals Milan Kundera het in zijn onvergelijkbare *De kunst van de roman* verwoordde, mogelijkheden van het bestaan weer, ongerealiseerde werkelijkheden, weliswaar op papier gesteld maar daarom nog geen papieren werkelijkheden. Papieren werkelijkheden zijn geen ongerealiseerde werkelijkheden - was het maar zo. Het zijn de koekoeksjongen van het leven, bedriegers die doen alsof ze het echt zijn, maar ondertussen.

Mijn eigen flits van inzicht kwam tot stand dankzij de arbeidsinspectie. Die heeft net de laatste hand gelegd aan een onderzoek naar werkdruk en sociale veiligheid op de universiteiten. Dit deed de arbeidsinspectie naar aanleiding van een aangifte van een structureel te hoge werkdruk door WOInactie, een groepje papierenwerkelijkheidsverafschuwers, dat daar een rapport over had geschreven. Een op verifieerbare feiten gebaseerd rapport overigens, dat in de avond- en weekenduren tot stand was gekomen na vele jaren van vruchteloos met de universitaire powers that be in gesprek te zijn geweest over de werkdruk en de noodzaak deze te verlagen.

Verder dan beleidsmaatregelen, beleidsplannen, strategische plannen en andere

papieren werkelijkheden waren de universiteiten helaas nooit gekomen. De werkdruk oplossen aan de universiteit is in principe heel simpel. De meeste werkdruk ligt bij en rondom het onderwijs. Dus of meer mensen aan die kant of minder studenten aan de andere kant. Blijkbaar is geen van beide opties aantrekkelijk, want in plaats van voor deze elegante oplossingen te kiezen, investeerde elke universiteit telkens weer in papieren werkelijkheden die zoveel meer aangamer waren dan de barre werkelijkheid daarbuiten. Dat betekende werkaakberekeningen die de Baron van Münchhausen nog een betrouwbare jongen deden lijken, werkdrukplannen die alleen op papier bestonden en vele agendapunten. Geen concrete verbetering echter (behalve op die momenten dat er wat meer geld en dus meer mensen het systeem in stroomden), dus de arbeidsinspectie kwam langs, snuffelde wat rond en rondde dit onderzoek (ik zou het snuffelstage of wendagen hebben genoemd, maar goed) af, met de conclusie dat het beleid om de werkdruk te verlagen en sociale veiligheid te verhogen (dat dus alleen op papier leeft) er is en dat ergo alles dik in orde is. Een rapport van de inspectie komt er niet – er zijn elders meer wendagen vermoed ik.

Er is beleid dat werkdruk en sociale veiligheid aanpakt, dus er zijn al fond geen problemen meer met werkdruk en sociale veiligheid. De beleidsstructuren staan immers fier overeind. De praktijk staat er bedremmeld naar te kijken, zo stel ik mij voor, ziend hoe de papieren werkelijkheid, immers niet veel anders dan de op papier of pdf gecondenseerde wens van hoe het zou moeten zijn (maar evident niet is) hem overvleugeld heeft. De afvinkcultuur heeft ons zojuist definitief verslagen - wie het eerst relevante beleidsmaatregelen kan afvinken op zijn iPad heeft gewonnen. Hoe minder verbinding met de praktische werkelijkheid hoe beter. En wee degene die in naïeve verbazing met de vinger op het naakte karkas van de keizer zonder kleren wijst. Blijf vooral je blauwe pil slikken, vrienden, anders ben jij straks degene die niet normaal is. De melataste negatieve eveling die anderen stelselmatig irriteert met diens eerlijke en op enige moment verzuurde onbegrip over hoe de dingen werken.

Ik kijk uit naar hoe we de milieucrisis gaan afvinken, het stikstofprobleem in beleidsmaatregelen inpakansen, en geopolitieke dreigingen tot actiepunten op papier zullen veroorzaken. Wensdenken is het nieuwe doen.

Remco Breuker is hoogleraar Koreastudies

# Wie het uitmaakt met de penningmeester wordt weggepest



Bij de studievereniging van International Studies zijn de verhoudingen dermate verstoord dat leden worden zwartgemaakt, uitgesloten en zelfs valselijk beschuldigd van poging tot brandstichting. Dat concludeert de ombudsfunctionaris in een vertrouwelijk rapport in handen van *Mare*. ‘De verkeerde personen worden aangepakt. Ik begrijp hier helemaal niks van.’

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

**H**et is 7 november 2025 even na acht uur 's avonds in Haags universiteitsgebouw Beehive. Een succesvol kookevenement, georganiseerd door het East Asia Committee van studievereniging BASIS (bachelor International Studies), is net afgelopen als de zes commissieleden proosten op de avond. De activiteit zelf was weliswaar alcoholvrij, maar nu alle studenten huiswaarts zijn gekeerd, zien ze geen bezwaar in het nuttigen van drie biertjes verdeeld over zes personen. De volgende dag merken de commissieleden dat de toegang tot hun e-mailaccounts is geblokkeerd. Als ze navraag doen bij het bestuur, krijgen ze per WhatsApp te horen dat ze tijdelijk zijn geschorst. Het bestuur heeft foto's van drinkende commissieleden gezien op social media en dat is voor hen voldoende aanleiding om zonder wederhoor maatregelen te nemen. Degene die alarm heeft geslagen is de penningmeester van het bestuur. Op de foto's is ook voorzitter van de commissie en tweedejaars student Maya (echte naam bij redactie bekend) te zien. Saillant detail: zij had een relatie met de penningmeester die ze een week eerder heeft beëindigd. Een week na de schorsing, op 17 november, moeten de leden bij het bestuur langskomen. Omdat Maya de voorzitter is, houdt het bestuur haar verantwoordelijk voor het alcoholgebruik. Sanctie: ze moet de commissie verlaten, mag binnen BASIS geen enkele functie meer bekleden en wordt

uitgesloten van een reis naar Vietnam. Vanaf dat moment zijn de onderlinge verhoudingen bij de vereniging ernstig verstoord en wordt Maya gepest, geïntimideerd, uitgesloten en valselijk beschuldigd van onder meer bedreiging, geweld en zelfs het in brand willen steken van het universiteitsgebouw. Twee maanden later, op 19 januari, dient Maya een klacht in bij de ombudsfunctionaris voor studenten, Lonke Hulst, die een onderzoek instelt. Voor haar onderzoek voert ze vertrouwelijke gesprekken met direct betrokkenen, bestudeert correspondentie, ingediende documentatie en de statuten van BASIS. Het onderzoek richt zich niet zozeer op de persoonlijke relaties, maar op structurele problemen binnen de vereniging. Het vertrouwelijke rapport - dat in handen is van *Mare*, evenals een schriftelijke verklaring van Maya over de gebeurtenissen, gericht aan de ombudsfunctionaris - maakt gehakt van de wijze waarop BASIS heeft gehandeld. Er is van alles mis met de manier waarop de vereniging is georganiseerd. Er is een gebrek aan sociale veiligheid en studenten zijn bang om naar de campus te gaan. De reputatie van Maya is door onbewezen beschuldigingen van wangedrag ernstig geschaad, de schorsingsprocedure deugde niet en allerlei persoonlijke relaties hebben de bestuursprocessen beïnvloed. Zo stelt het bestuur aanvankelijk dat Maya werd geschorst

vanwege alcoholgebruik, maar pas later beschuldigt het bestuur haar ook van wangedrag. Zo zou ze alle bestuursleden intimiderend hebben benaderd, bedreigd hebben het universiteitsgebouw in brand te steken en zou ze de penningmeester (haar ex-partner) hebben willen slaan. Voor al deze aantijgingen heeft het bestuur geen bewijs geleverd. De ombudsfunctionaris concludeert daarom dat de schorsing 'op inconsistente wijze werd gemotiveerd' en 'niet evenredig is'. Bovendien heeft Maya geen gelegenheid gekregen om zich te verdedigen en blijkt het bestuur de sancties tegen haar al te hebben opgelegd voordat de adviesraad daarbij werd betrokken, terwijl dat volgens de procedures andersom moet. Al is de vraag of dat veel verschil had gemaakt: ook de leden van de adviesraad blijken nauwe relaties te hebben met de bestuursleden. Op de verenigingswebsite is ook te zien dat twee van de vier adviesraadleden vorig jaar of het jaar daarvoor in het bestuur zaten, en dus moeten oordelen over voormalige collega's. Bronnen verklaren tegen de ombudsfunctionaris dat ze daarom de adviesraad niet 'als een volledig onafhankelijk en neutraal orgaan' beschouwen. Daar komt nog bij dat de penningmeester (al bestuurslid vanaf 2022) zich in de schorsingsprocedure van Maya nooit afzijdig heeft gehouden, terwijl zij kort daarvoor nog een relatie hadden. Volgens de ombudsfunctionaris duidt dit op belangenverstrengeling en tast dit de onafhankelijkheid van het bestuur aan. Helemaal opmerkelijk is dat een soortgelijke situatie zich al eerder heeft voorgedaan, blijkt uit het rapport. In 2024 ging een relatie tussen dezelfde penningmeester en een toenmalig bestuurslid van BASIS uit. Net als bij Maya werd ook zij vlak daarna 'beschuldigd van wangedrag en fraude' zonder dat daarvoor enig bewijs is geleverd, werd ze 'sociaal geïsoleerd' en leed ze aan 'reputatieschade die verder reikt dan BASIS maar zich uitstrekt tot de hele academische omgeving'. Het slachtoffer wilde desgevraagd niet in *Mare* reageren. De ombudsfunctionaris noemt de sociale veiligheid bij BASIS 'zorgwekkend'. Meerdere studenten zijn bang om deel te nemen aan activiteiten van de vereniging of op de campus en lijden aan 'reputatieschade via informele netwerken'. Dat geldt in het bijzonder voor Maya. Leden van BASIS die voorheen haar vrienden waren, kijken haar nu niet meer

aan en gaan mee in de geuite beschuldigingen van wangedrag door het bestuur, schrijft ze in haar verklaring aan de ombudsfunctionaris. Ook is uiterst persoonlijke informatie over haar 'op grote schaal verspreid' onder de leden. Het gaat om 'zeer traumatische ervaringen' die zij ten tijde van haar relatie met de penningmeester met hem heeft gedeeld. Daarmee proberen leden haar nu af te schilderen als 'labiel' en 'mentaal ziek'. Maya ervaart dit als 'laster, smaad en karaktermoord', schrijft ze. Ze heeft er 'aanzienlijke en blijvende

*‘Door deze karaktermoord heb ik blijvende schade opgelopen’*

schade' door opgelopen. Ook zou de huidige vriendin van de penningmeester dreigende taal over Maya hebben geuit: ze zou haar 'tanden uit haar mond willen slaan' en 'haar hoofd tussen de deur willen klemmen'. Een opname daarvan ligt bij de ombudsfunctionaris. *Mare* benaderde de vriendin van de penningmeester voor een reactie. Zij zou woensdagmiddag reageren, maar zag daar toch vanaf. Als gevolg van deze gebeurtenissen schrijft Maya zich niet meer veilig te voelen. 'Ik heb me teruggetrokken uit werkgroepen, kan geen tentamens meer doen en normaal deelnemen aan het universiteitsleven. Wat een veilige academische omgeving zou moeten zijn, is een bron van voortdurende stress en onzekerheid.' Ze laat weten dat de afdeling Veiligheidszaken zich dermate zorgen maakt om haar veiligheid, dat ze sinds deze week een noodnummer van de receptie van het Wijnhavengebouw heeft gekregen voor het geval zich een incident voordoet. De impact op haar persoonlijk leven omschrijft ze als ernstig. 'Ik heb aanzienlijke emotionele stress ervaren, heb gewicht verloren, heb mentale hulp ingeschakeld, ben vrienden verloren en mijn privacy is ernstig geschonden.'

## Faculteitsbestuur: ‘Eerdere ingrepen hebben niet tot verandering geleid’

**Ook in 2024 ging het al mis bij de studievereniging van International Studies. Toen werd een andere ex-partner van de penningmeester weggepest. Het verenigingsbestuur zwijgt, maar het faculteitsbestuur neemt eindelijk maatregelen.**

Ondanks herhaalde pogingen van *Mare* wilde de penningmeester van BASIS niet reageren op vragen waarom hij voor het vierde jaar op rij in het bestuur zit terwijl hij inmiddels geen bachelorstudent meer is en wat zijn visie is op de door het bestuur geuite beschuldigingen van fraude, wangedrag en geweld in de casus van 2024 en die van Maya. Ook de rest van het bestuur wil geen vragen beantwoorden 'om de vertrouwelijkheid van het rapport te waarborgen'. Wel laat het bestuur nog weten 'dat alle handelingen en beslissingen zijn genomen op basis van de informatie die ons op dat moment ter beschikking stond'. Ook zegt het bestuur te staan voor 'een veilige sociale omgeving, die we onder begeleiding van de universiteit voortdurend willen verbeteren'. De ombudsfunctionaris concludeert op basis van haar onderzoek dat 'de huidige bestuursstructuur en interne cultuur van BASIS bijdragen aan een gevoel van sociale onveiligheid' en dat 'het initiatief tot het nemen van maatregelen bij het faculteitsbestuur ligt'. Het faculteitsbestuur van Geesteswetenschappen laat per mail weten dat 'het rapport een verontrustend beeld van de bestaande cultuur en verenigingsstructuur van BASIS schets' en het bestuur 'stevige maatregelen neemt die volgen uit de aanbevelingen van de ombudsfunctionaris'. Die maatregelen hebben 'tot doel om de structuur en cultuur van de studievereniging fundamenteel te veranderen'. Zo wil het faculteitsbestuur dat onder meer de sta-

tuten worden herzien en komt er een 'traject met externe begeleiding om een cultuurverandering in te zetten'. Ook wordt de adviesraad op non-actief gesteld. 'Met het bestuur van BASIS wordt een ander proces in gang gezet, maar over de details geven we geen informatie.' Waarom de faculteit ervoor kiest om de adviesraad op non-actief te stellen en juist niet het bestuur, zegt ze niet. Op de vraag of de penningmeester kan aanblijven in het BASIS-bestuur, antwoordt de faculteit 'geen uitspraken over personen te doen' en dat 'de maatregelen die we nemen structureel van aard zijn opdat de sociale veiligheid beter geborgd kan worden'. Ook is de faculteit ervan op de hoogte dat Maya contact heeft gehad met de afdeling Veiligheidszaken. 'We bekijken als faculteitsbestuur samen met hen welke stappen wenselijk zijn.' De casus in 2024, waarbij een eerdere ex-partner van de penningmeester door het bestuur werd weggepest, is bekend bij het faculteitsbestuur. Daarop volgden maatregelen, maar 'uit de recent ontvangen rapportage van de ombudsfunctionaris blijkt dat deze ingrepen niet hebben geleid tot de noodzakelijke structurele wijzigingen in de cultuur en structuur bij de studievereniging'. Het faculteitsbestuur zegt deze gang van zaken te betreuren. 'Studenten dienen zich te allen tijde veilig te voelen op onze campus.' Maya noemt het besluit van het faculteitsbestuur om de adviesraad op non-actief te stellen in plaats van het verenigingsbestuur 'heel onlogisch'. 'Ik begrijp hier helemaal niks van en vind dit heel erg', laat ze weten. 'De verkeerde personen worden hiermee aangepakt, waardoor het grensoverschrijdende gedrag van bepaalde personen kan doorgaan. Ik hoopte dat dit onderzoek het einde zou zijn van zulk gedrag binnen de universiteit.'

# Hebben colleges en tentamens nog wel zin?

Hoe moet de universiteit omgaan met AI? In een tweeluik gaat *Mare* op zoek naar het antwoord. In deel twee: de toekomst van het onderwijs gaat onherroepelijk veranderen. 'We moeten samen leren hoe we *ermee* kunnen werken en niet *ertegen*.'

DOOR VINCENT BONGERS, LISA BOSHIJZEN EN SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK  
ILLUSTRATIE PIETER BROUWER

## I. Ongeloof, protest en boosheid

'Als ik op de universiteit lezingen geef over AI kan ik vaak mijn verhaal niet afmaken omdat er boze docenten in de zaal zitten die in opstand komen', zegt Marc Cleiren. 'Volgens hen is AI *crap*.' Maar Cleiren betoogt juist dat het onderwijs nooit meer zal worden zoals het was. 'Dat proces is onomkeerbaar.'

Behalve AI-adviseur van de faculteit Sociale Wetenschappen is hij ook universitair hoofddocent gespecialiseerd in rouw. En als het over de toekomst van het onderwijs gaat, komen die twee samen, betoogt hij. 'Bij een deel van de docenten wiens identiteit met onderwijs is verweven veroorzaakt dat gevoelens die lijken op die van rouwende mensen: ongelof, protest en boosheid.'

De universiteit ontkomt er niet aan om een strategie en regels te ontwikkelen om met AI om te gaan. Studenten grijpen massaal naar steeds nieuwere versies van ChatGPT, Claude en Gemini: taalmodellen die steeds sterker worden en waarvan het gebruik steeds moeilijker is te detecteren. Daarom zullen docenten op zoek moeten naar andere manieren om kennis en vaardigheden aan te leren én te testen. Tegelijkertijd biedt AI ook kansen voor beter onderwijs, gericht onderzoek en kan het allerlei tijdrovende klusjes overnemen.

Hoe radicaal AI de academie gaat veranderen, daarover zijn de meningen verdeeld. De universiteit moet in ieder geval accepteren dat het niet zal verdwijnen, stelt Alexander Djurrema, bachelorstudent Data Science and AI. 'We moeten samen leren hoe we *ermee* kunnen werken en niet *ertegen*.' Om 'het juiste gebruik van AI te promoten' richtte hij samen met Nicolás Rodríguez en twee andere medestudenten het Leiden Universal Network for Innovation and AI Exploration (LUNIX) op. 'Het gaat erom dat we moeten weten hoe we met chatbots moeten praten en begrijpen wat hun beperkingen zijn', legt Rodríguez uit.

'Je kan het prima gebruiken voor het verkennen van mogelijke titels voor literatuurreviews, het checken van spelling en een bepaalde mate van analyse', stelt Christine Moser, hoogleraar Sustainable Organizing, die onlangs in Leiden sprak over de toepassing van AI in het hoger onderwijs. Maar menselijke interventie zal volgens haar altijd essentieel blijven. 'Dat AI hallucineert zal niet verdwijnen.'

Cleiren heeft wel vertrouwen: 'Als ik een degelijke app goed instrueer, krijg ik een rapport dat echt niet onderdoet voor een stuk waarmee een deskundige op de proppen komt. AI is een hulpe die tegenwoordig slimmer kan zijn dan de student én de docent.'

## II. Stoppen met grote colleges en tentamens

Het werk van de docent gaat hoe dan ook fundamenteel veranderen door de technologie, stelt Cleiren. 'Onze rol wordt het orkestreren en regisseren van zowel studenten als AI. De docent moet daarvoor op een hoger didactisch niveau gaan werken: visie hebben op hoe studenten optimaal leren en welke problemen zij tegenkomen om tot kennis te komen.'

De universiteit is volgens hem niet voldoende voorbereid op die rol. 'Helaas wordt de staf voornamelijk opgeleid in onderzoek. In het nieuwe Spuigebouw zie je bijna alleen maar collegezalen. AI het onderwijs lijkt nog te zijn gericht op doceren aan grote groepen studenten. Dat gaat juist verdwijnen door AI.'

En dat geldt wat hem betreft ook voor tentamens. 'In het onderwijs bestaat het onzalige idee dat we studenten vaak tussentijds moeten toetsen voor cijfers. We moeten ons daar juist minder op richten en meer de nadruk leggen op het vormen van de student. Veel studenten starten met het idee dat ze iets willen leren, maar door veel te tentamineren krijgen ze geen tijd en ruimte om dat goed te doen, dus grijpen ze onder stress snel naar de apps.'

Een scriptie schrijven is geen valide test van kennis meer, vindt hij. 'Je moet er komen door een socratisch gesprek, lijkend op de verdediging van een proefschrift. Dat kan als AI taken van docenten overneemt, of als de apps voor individuele kennisbegeleiding zorgen, waarvoor de docenten zelf nooit tijd hebben.'

De prioriteit van veel docenten ligt vooralsnog bij het AI-proof maken van de toetsing. 'Veel docenten experimenteren met het heel ouderwets afnemen van tentamens met pen en papier', zegt Moser. 'Ook mondelinge toetsing speelt een belangrijke rol.'

'Dat is echter problematisch als het gaat om eerlijk toetsen', vindt universitair docent bestuurskunde Andrei Poama. 'Sommige studenten zijn heel goed in mondelinge

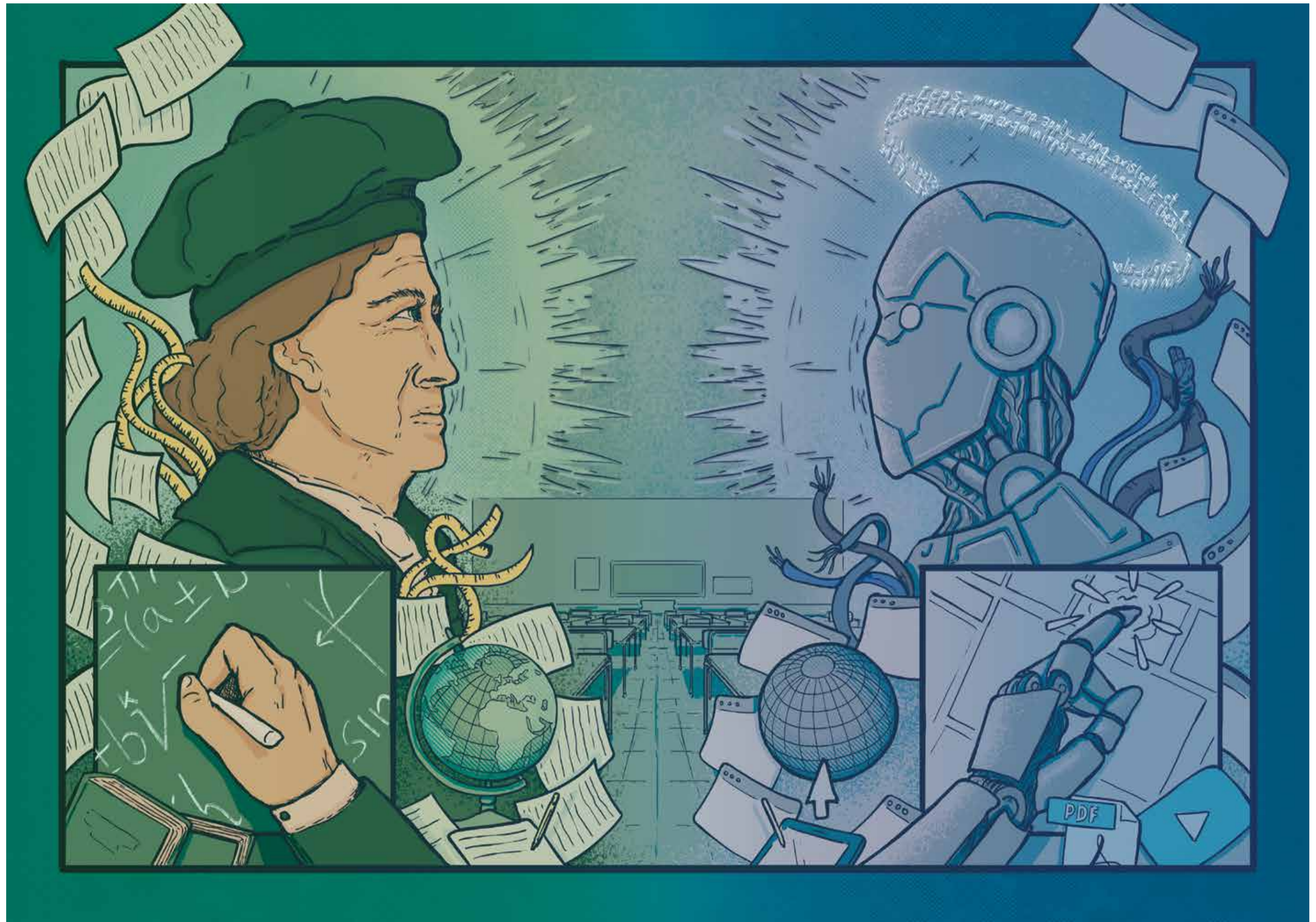
examens, bluffen zich daar doorheen. Anderen zijn juist verbaal minder sterk. Je kunt ook schriftelijk vervolgvragen stellen, dan ben je minder afhankelijk van de verbale vaardigheden van de student.'

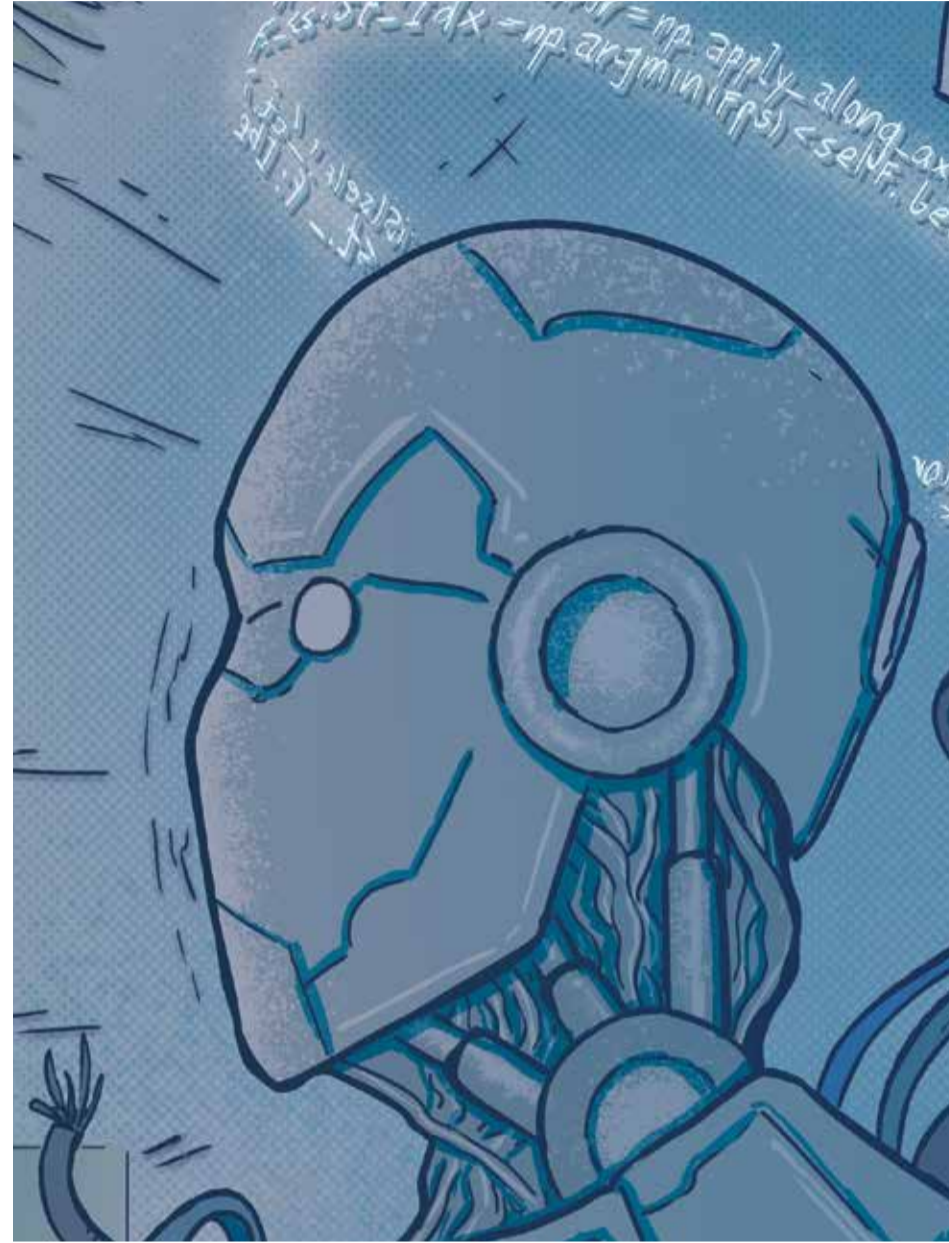
## III. Wantrouwen voorkomen

Poama is een van de initiatiefnemers van het project *Fair Educational Assessment in the Age of AI* (FAIR-ASSESS) waarin medewerkers en studenten van de zeven Leidse faculteiten de uitdagingen rondom AI onderzochten. 'Het gaat ons vooral om de vraag: wat zijn eerlijke vormen van toetsing nu AI op grote schaal beschikbaar is?' Hij vindt het bijvoorbeeld heel spijtig dat zijn opleiding vanwege de fraudegevoeligheid minder gebruik wordt gemaakt van take-home-essays. 'Een essay schrijf je bij voorkeur niet in twee à drie uur in een tentamenzaal. Je wilt wat rondwandelen, even kauwen op de opdracht en een tijdje

goed kunnen nadenken. We zouden iets van een *assessment bootcamp* kunnen opzetten. Dat je een dag krijgt om een essay te schrijven op de universiteit, maar dat je ook tussen-door kunt gaan lunchen. We moeten in ieder geval voorkomen dat we naar een academisch klimaat gaan waarin we studenten gaan wantrouwen.' Om toetsing eerlijk en valide te houden is er sowieso meer tijd per student nodig, zegt collega en mede-organisator Josette Daemen. 'Daar is geen financiering voor en het ziet er niet naar uit dat dat gaat veranderen. Juist tijdgebrek zal de negatieve kanten van AI-gebruik versterken. Dat geldt voor studenten en docenten. Als je niet meer tijd krijgt, rijst er bij mij toch wel een dystopisch beeld op van de ontwikkeling van AI-gebruik in het hoger onderwijs.' Deze maand verscheen het FAIR-ASSESS-rapport met aanbevelingen voor regulering van AI. 'Je kunt concrete regels invoeren', zegt Daemen. 'Aan de Universiteit

van Amsterdam is er bijvoorbeeld een instituut dat de regel heeft dat vijftig procent van de beoordelingen van studenten met een AI-proof methode moet gebeuren.' Dat zou bijvoorbeeld een 'ouderwets' tentamen kunnen zijn. Verder is van belang dat studenten 'AI-geletterd' zijn, aldus Daemen: ze moeten niet alleen weten hoe het werkt, maar ook wat de tekortkomingen en de ethische implicaties van het gebruik zijn. Tijdens bijeenkomsten van het project kwam naar voren dat het essentieel is dat er veel ruimte moet blijven voor eigen invulling door faculteiten, instituten en docenten. 'Het is aan de docenten zelf om te bepalen wat de impact van AI is op hun veld. Een wetenschapper die bij *computer science* werkt, vertelde bijvoorbeeld dat het heel raar is om AI niet te gebruiken voor coderen. Maar bij Geesteswetenschappen waar de focus op schrijven ligt, is het redelijk dat je heel terughoudend bent in het gebruik toestaan.' >





#### IV. Pedagogische assistenten

AI kan het onderwijs wel degelijk verbeteren, ondervonden studenten bij Data Science & AI. 'Bij het vak calculus kregen wij een op maat gemaakt *large language model* dat was getraind op al het lesmateriaal', vertelt Rodríguez. 'Het geeft nooit direct het antwoord, maar fungeert als assistent zodat de student uiteindelijk zelf tot het juiste antwoord kan komen.'

Leiden loopt voor bij de ontwikkeling van zogenoemde Pedagogical AI Assistants (PAIA's), legt Cleiren uit. 'Bij bepaalde vakken gebruiken we bijvoorbeeld de Research Refiner. Als een student onderzoek wil uitvoeren, gaat deze het gesprek aan met de app, maar wel pas na zelf het thema en de richting te hebben bepaald. De Refiner zet hen vervolgens aan het denken: "Hoe wil je dat onderzoek opzetten? Wie wil je benaderen?"'

Liesbet Winkelmolen, universitair docent bij Dutch Studies, ontwikkelde voor haar studenten de chatbot Lela Groen. 'Mijn studenten vinden het moeilijk om met Nederlanders te praten, omdat hun taal nog gebrekkig is', legt ze uit. 'Hoe ideaal is het dat ik mijn studenten kan laten chatten op hun eigen niveau met een bot die ook hun soms gebrekkige zinsconstructies herkent?'

Aanvankelijk was Winkelmolen enthousiast, maar toch zag ze ook nadelen. 'Studenten vonden het leuk, maar praatten er alleen mee als ik het ze vroeg; thuis gingen ze er niet mee aan de slag.' Ook zegt ze dat het invoeren van nieuwe woorden 'klereveel werk' is en dat ze haar studenten liever met echte mensen ziet praten.

Of haar studenten dankzij Lela Groen de taal sneller leren, kan ze niet zeggen. 'Daar zijn onze groepen te klein voor. We moeten echt nog uitproberen wat wel en niet werkt. Iets leren kost tijd en moeite, ook met AI. We moeten niet denken dat dit de oplossing is voor alles.'

Toch is hoogleraar technologie en privaatrecht Tycho de Graaf, tevens lid van het AI-kernteam bij de faculteit Rechten, positief. 'Voor het vak verbintenissenrecht heb ik AI gevraagd bepaalde arresten op rechtspraak.nl samen te vatten, en ze in een illustratie te laten zien in de huisstijl van de universiteit, toegespitst op tweedejaars.' Het achterliggende idee – één beeld zegt meer dan duizend woorden

– werkte, merkte hij. 'Voorheen plukte ik stockfoto's van internet, nu zijn de illustraties veel meer toegespitst op de inhoud. Daardoor onthouden studenten de arresten ook beter.'

Kernteamvoorzitter en docent arbeidsrecht Marije Schneider laat studenten AI gebruiken om feedback te geven op hun eigen essays. 'Vervolgens leveren ze hun essay in samen met de door AI gegenereerde feedback. Daarna geef ik feedback op de essays, waarna we klassikaal mijn feedback met die van AI vergelijken.'

'Ik vraag ook metafeedback aan AI. Met toestemming van de studenten upload ik hun essays en vraag ik AI om de top twintig gebruikte bronnen op te halen, waar het misgaat in de argumentatie, in hoeverre ze zich aan de opdracht hebben gehouden en hoe ik mijn didactiek kan verbeteren zodat de resultaten van de essays de volgende keer dichter bij de opdracht liggen. Ik bespreek de AI-feedback ook klassikaal.'

De feedback van AI komt vaak overeen met die van haarzelf, oordeelt ze. 'Maar ik ben niet overbodig. De studenten zeggen zelf ook dat ze mijn feedback doorgaans fijner vinden omdat die duidelijker en concreter is.' 'Het leuke is dat je ook de "temperatuur" van die feedback kunt bepalen', weet bestuurskundige Poama. 'Je kunt de reacties humoristisch of een beetje passief-agressief en kritisch maken. AI moet geen hielenlijker zijn, en dat zijn de commerciële apps wel. Die vinden zelfs de domste vraag die je stelt nog geweldig.'

#### V. Zelf apps bouwen of zelf nadenken?

Verskillende toepassingen kunnen onderzoek doen aanzienlijke vergemakkelijken, vertelt De Graaf. 'Agentic AI neemt je browser over en zoekt op basis van je opdracht zelf bronnen op. Door AI drie bronnen tegelijk te laten opzoeken of voetnoten op de juiste wijze te laten noteren in de bibliografelijst boek ik tijdwinst. In plaats van dat ik me moet bezighouden met dit soort suffe taken kan ik me concentreren op lezen, ideeën genereren en schrijven.' 'Ik heb zelf een demo-app AcademiCheck gebouwd waarmee je de kwaliteit van rapporten, scripties en papers op verschillende niveaus kunt beoordelen', zegt

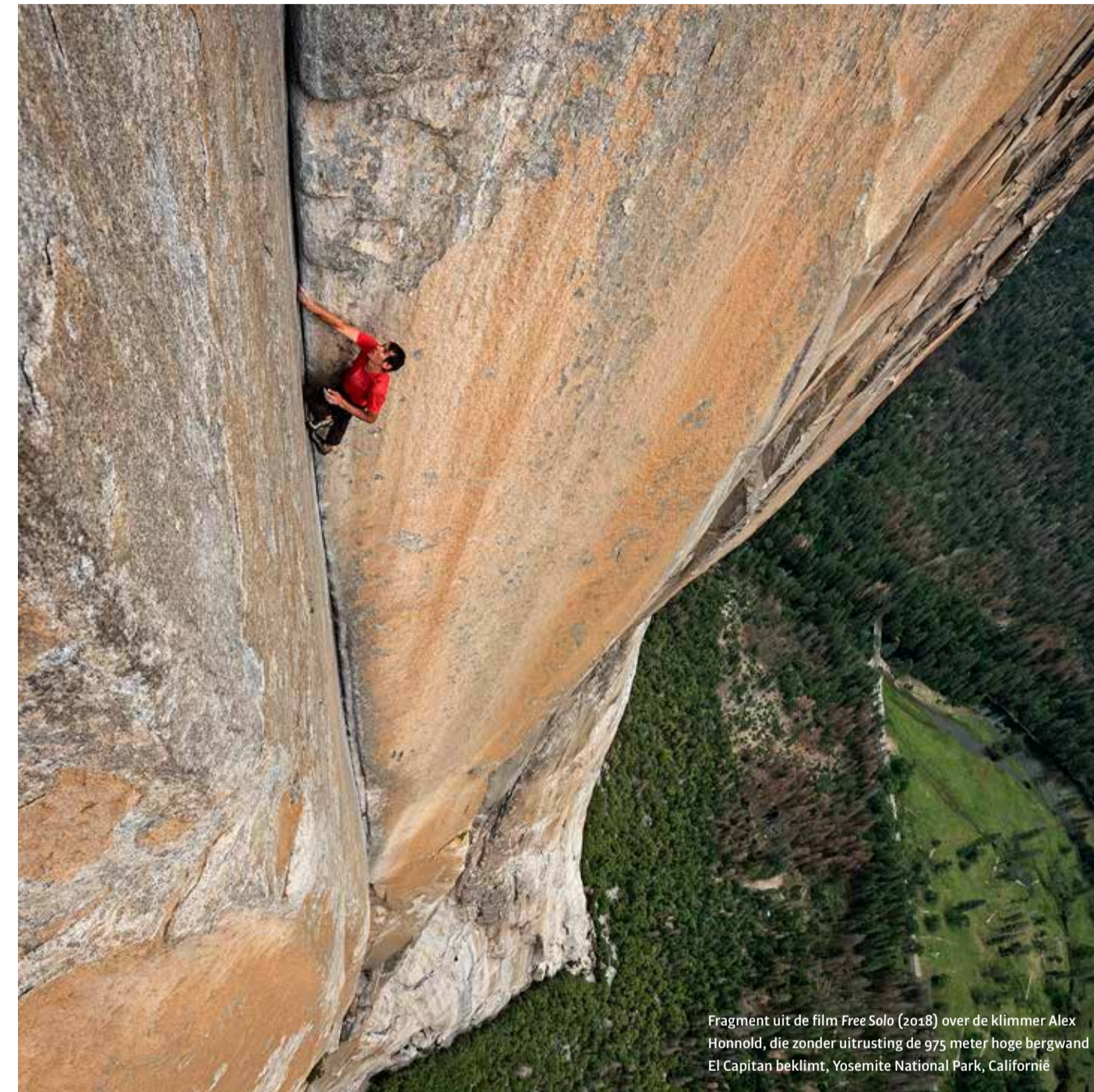
## 'AI is tegenwoordig slimmer dan de student én de docent'

Cleiren. 'Het bouwen kostte me een uur. Als Capgemini en Deloitte een rapport doorlichten, rolt er echt geen betere analyse uit.' Niet iedereen deelt dat enthousiasme. 'Ik gebruik AI heel weinig voor inhoudelijk onderzoek', zegt bestuurskundige Poama. 'Soms voer ik een prompt in om te kijken of er wellicht vakliteratuur is die ik heb gemist. Voor het creatieve proces pas ik het niet toe. De apps zijn in de politieke filosofie niet erg bruikbaar. Het maakt je ook dommer en dat wil ik niet.'

Hij ziet het gebruik van AI wel opduiken in zijn vakgebied. 'Ik ben redacteur van het vakblad *Ethical Theory and Moral Practice* en we kunnen te maken krijgen met ingezonden stukken die wellicht met AI zijn geschreven. Het is verdacht als de artikelen inhoudelijk heel vlak zijn en veel vakjargon bevatten: daar is AI sterk in. Maar die ontwikkeling kan ook goed zijn voor ons veld. Het kan betekenen dat we al die clichés leren vermijden en creatiever gaan schrijven.' 'AI heeft veel informatie ontsloten voor iedereen en zorgt tegelijkertijd voor de productie van veel troep', concludeert bestuurskundige Daemen. 'Het is juist nu voor mij nog duidelijker geworden hoe waardevol origineel, transparant en verifieerbaar onderzoek is. We moeten het belang daarvan verdedigen.'

Dit is het slot van een tweeluik over AI aan de universiteit. Lees het vorige deel 'De fraudeur zit in je broekzak' terug op [mareonline.nl](https://mareonline.nl)

# Dit is wel/niet gevaarlijk



Fragment uit de film *Free Solo* (2018) over de klimmer Alex Honnold, die zonder uitrusting de 975 meter hoge bergwand El Capitan beklimt, Yosemite National Park, Californië

De sociale groep bepaalt in hoge mate wat mensen als risico zien. Socioloog Sara Perlstein onderzocht waarom we sommige gevaren wel bespreken en andere zwijgend accepteren. 'Ik ben hier de enige die een fietshelm draagt.'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

'Ga je echt naar Mexico?' vraagt promovendus Sara Perlstein aan haar buurman. Het is begin maart 2020. Het coronavirus verspreidt zich weliswaar snel, maar niemand weet dan nog wat er precies te wachten staat. 'Lijkt dat je nu wel zo slim?' De buurman haalt zijn schouders op. 'Het is gewoon een griepje, joh. In Mexico is er sowieso geen corona, dus dat komt echt wel goed.' Perlstein knikt, maar het gesprek blijft in haar hoofd hangen. Later die dag pakt ze haar telefoon en belt ze haar moeder. 'We waren het er allebei mee eens dat we niet achter zijn kijk op corona stonden', vertelt ze. 'En dat als meer mensen zo zouden denken als mijn buurman, wij misschien wat voorzichtiger zouden moeten zijn.' Diezelfde periode werkt Perlstein aan haar master-scriptie. 'De gesprekken die ik met naasten voerde, beïnvloedden sterk hoe ik die pandemie destijds heb ervaren. Ik ontdekte dat er in de risicoperceptie-literatuur wel veel werd geschreven over risicocommunicatie door overheden en medici, maar nog nauwelijks over dagelijkse gesprekken over risico door mensen onderling.' Dat inzicht vormde het startpunt van haar promotieonderzoek naar zogenoemde *risk talk*: de alledaagse gesprekken die mensen voeren over risico's met familie, vrienden en collega's om te bepalen wat gevaarlijk is en wat niet. 'Het viel meteen op hoe weinig die gesprekken gaan om de uitwisseling van informatie maar veel meer

om wat de eigen sociale groep ergens van vindt. Ze helpen om te begrijpen en te ontdekken wat normaal is binnen die groep en hoe je je daartoe moet houden.'

Uit Perlsteins onderzoek blijkt dat mensen het liefst over risico's praten met mensen die er verstand van hebben en met mensen met wie ze een hechte band hebben. 'Daarbij komt familie op de eerste plaats, daarna vrienden en daarna collega's. Maar mensen spreken ook graag met anderen die een vergelijkbare risicoperceptie hebben en ook met mensen tegen wie ze opkijken. Als informatie-uitwisseling het hoofddoel zou zijn, zouden mensen het liefst alleen praten met deskundigen, maar in de praktijk blijken veel meer factoren mee te spelen.'

Ook de mate waarin een risico sociaal geaccepteerd is, bepaalt in hoeverre mensen gesprekken willen voeren over de voor- en nadelen ervan. Zo zijn mensen eerder bereid de risico's te bespreken van het eten van een rauw ei dan van sushi. 'Beide voedselsoorten zijn rauw en van beide kun je ziek worden. Toch bespreken we de risico's van sushi veel minder, omdat dat sociaal geaccepteerd is.'

## 'Mensen spreken liever over de risico's van klimmen dan die van skiën'

Hetzelfde mechanisme ziet ze bij andere activiteiten. Mensen spreken liever over de risico's van klimmen dan over de risico's van skiën. 'Toch was ik hier nog wel verbaasd over, omdat klimmen de laatste jaren erg populair is geworden. Ik heb de data verzameld in 2024 en 2025, dus misschien ziet dat er over een paar jaar alweer anders uit.'

Doordat de maatschappij steeds kritischer wordt tegenover roken, bespreken mensen de risico's daarvan eerder dan de gevaren van het drinken van alcohol. 'Toch zag ik ook daarbinnen nog grote verschillen. Sommige groepen zeiden: "We hebben als collectief afgesproken dat we minder alcohol gaan drinken, want dat hebben we niet nodig om een leuke avond te hebben." Terwijl andere groepen zeiden: "Wij blijven alcohol drinken, want je moet genieten van het leven. Dan lopen we maar het risico dat we eerder sterven."'

Perlstein merkt het zelf op (weg naar) haar werk. 'Ik kom uit Denemarken en daar is het heel gewoon om een fietshelm te dragen. In Nederland is dat bijna gek. De meeste mensen die hierheen verhuizen en in hun thuisland wel een helm droegen, zijn daarmee gestopt. Volgens mij ben ik de enige op kantoor die 'm nog draagt. Dat komt omdat ik me nog steeds heel sterk onderdeel voel van die Deense groep, dat zijn mijn mensen en dat is deel van mijn identiteit. Daarnaast is het dragen van een fietshelm ook gewoon een goed idee: ik ben een academicus en ik moet mijn hoofd beschermen.'

Volgens Perlstein laat dit goed zien hoe sterk sociale normen ons risicogedrag sturen. 'Binnen de literatuur is heel vaak het discours dat mensen sommige risico's niet begrijpen of er niet goed genoeg over geïnformeerd zijn. Maar dat is niet zo. Mensen weten waar hun prioriteiten liggen en maken gewoon niet altijd keuzes die gefocust zijn op maximale veiligheid. Daarnaast hebben we in het dagelijks leven niet altijd de tijd om elk risico uitgebreid te analyseren. Dan kijken we naar wat de mensen om ons heen doen en wat binnen onze groep als verstandig wordt gezien. Dat is waar de sociale constructie van risico plaatsvindt: niet alleen in beleidsstukken of campagnes, maar in keuzes, op werkplekken en in gesprekken met familie en vrienden.'

Sara Perlstein, *Making Sense of Risk Together*. Promotie was woensdag 22 april



Door hun honden aan te halen, te praten over Metallica of samen te schieten, kreeg Maryla Klajn steeds beter contact met Poolse grenswachten. Foto's Straz Graniczna

# Elke niet-Pool is een bedreiging

Promovendus Maryla Klajn verbleef voor haar onderzoek een half jaar tussen Poolse grenswachten. Ze zag (en ervoer) vijandigheid, vrouwenhaat en racisme. 'Maar het zijn geen slechte mensen.'

DOOR VALÉRIE KRAH

**E**en van de grenswachten verscheurde de toestemmingsverklaring voor mijn onderzoek die ik hem gaf, verfrommelde het papier en gooide het naar me', vertelt Maryla Klajn. Voor haar promotieonderzoek volgde ze een halfjaar Poolse grenswachten aan de grens met Duitsland. Maar erg gastvrij werd ze niet ontvangen. 'De man zei: "Je liegt, ik geloof je niet, je bent iemand van Binnenlandse Zaken die ons probeert zwart te maken".'

Veel van de patrouillerende agenten zagen haar als een bedreiging en verzonnen smoesjes om haar niet op sleeptouw te hoeven nemen. 'Sommigen wilden absoluut niet met mij in de auto, of ze zeiden passief-agressief: "Dan moet je een kogelvrij vest aan", terwijl het dertig graden was en zo'n ding heel zwaar is. Hij wilde me afschrikken, maar ik was strijdlustig en zei: "Oké, weet je wat, ik draag dat vest wel!"'

Klajn is zelf Pools en wilde achterhalen: hoe interpreteren Poolse grenswachten dreiging van buiten en hoe dragen ze het overheidsbeleid uit? En hoe hangt dat samen met de Poolse historische en maatschappelijke context? Haar interesse in migratiebeleid ontstond tijdens de verkiezingen van 2016 in de vs, waar ze destijds woonde, en Trump president werd. 'Hoewel Polen en Amerika heel verschillend zijn, vond er eenzelfde autoritaire verandering plaats met een heel streng migratiebeleid.' Hoewel ze de taal spreekt, duurde het wel even voordat de verhoudingen met de Poolse douaniers ontdooiden. 'In het begin was ik beledigd dat niemand met me wilde praten, ik dacht: mijn onderzoek is juist om jullie perspectief te laten zien, waarom vertrouwen jullie me niet?' Uiteindelijk lukte het haar contact te maken, en praatte ze onder meer over Metallica of kernfysica met de grensbewakers. 'Ik hou van honden, dus vaak kreeg ik via de honden van de bewakers contact met hun baasjes. Daarnaast houd ik van schieten. Een van de agenten was scherpschutter en nam me mee naar de schietbaan waar hij mij de nieuwe wapens liet zien en dingen liet uitproberen. Doordat ik een

groot deel van mijn leven in de vs heb gewoond, heb ik al veel geschoten. Maar begrijp me niet verkeerd: ik ben vóór gun controle.'

Een andere effectieve strategie: samen roken. 'Eigenlijk was ik gestopt, maar de rookpauzes bleken de meest waardevolle momenten te zijn om informatie in te winnen. Als agenten niet in de auto zaten, waar ze altijd vaag het gevoel hadden dat ze werden afgeluisterd door hun commandanten, wilden ze wel praten.' De afliuisterangst wordt gevoeld door de rigide hiërarchische structuur binnen de organisatie, vermoedt ze. 'Ze zeggen over zichzelf dat ze de "muilezels" zijn die voor het "paleis" werken. Aan de grens maken ze lange dagen en

## 'Ik kreeg via de honden contact met hun baasjes'

werken ze op onregelmatige tijden. De werkomstandigheden zijn slecht: ijskoud in de winter en bloedheet in de zomer. Daarnaast gaat dure, innovatievere werkkuitrusting naar de andere grens met Wit-Rusland.' 'Ik wilde me focussen op de alledaagse ervaringen van de mensen die uiteindelijk bepalen wat de grens inhoudt', legt Klajn uit. Polen is Schengenland, dat houdt in dat er vrij verkeer van personen is. 'Je zou dan denken dat er geen grenscontroles meer zijn met Schengenlid Duitsland, maar dat klopt niet.' Door migratie, transnationale criminaliteit en terrorismedreigingen worden de basisprincipes van Schengen namelijk op de proef gesteld. Het officiële afschaffen van binnen-grenscontroles heeft deze grenzen in de praktijk niet laten verdwijnen, maar heeft slechts veranderd hoe en waar

grensbewakers opereren. Middels een strenge grensbewaking pogen sommige Europese landen, zoals Polen, hun nationale soevereiniteit te behouden.

'De Poolse overheid maakt van de grens de plek waar het gevecht voor de Poolse identiteit plaatsvindt', legt Klajn uit. 'Ik grap altijd dat zich naast het Vaticaan in Polen de meest homogeen conservatieve en katholieke bevolking bevindt. Het narratief is dat Polen zich eeuwen geleden bevond tussen twee vuren: Pruisen en het oude Rusland. Uiteraard is de vijand nog steeds Rusland, maar ook de EU die de Poolse wetgeving wil liberaliseren. De mythe heerst dat Polen de 'Christus van de naties' is en moet vechten voor het christendom.'

Die zeer conservatieve overtuigingen maken het grensbeleid in Polen erg racistisch, zegt de onderzoeker. 'Elke dag was er een briefing waarbij werd verkondigd waar ze naar moesten zoeken. Soms was dit heel specifiek, maar meestal was de aanwijzing om iedereen te stoppen die er simpelweg niet Pools uitzag en een bedreiging zou kunnen vormen.' In de praktijk betekent dat dat de grensbewakers mensen aanhouden op basis van huidskleur, gender, leeftijd, afkomst en zelfs welke auto ze rijden. 'Eigenlijk vormt iedereen die niet-Pools is een dreiging. De retoriek van het beleid in combinatie met de socioculturele interpretatie geeft uiteindelijk de doorslag op hoe grensbeleid wordt uitgedragen. Het zou zo veel makkelijker voor ons zijn om te zeggen dat alle dingen die aan de grens gebeuren door kwaadaardige mensen worden uitgevoerd. Dat is niet waar. Het zijn geen slechte mensen. Het zijn normale mensen die denken dat dit is wat hun werk inhoudt, en wat ze dienen te doen.'

Bovendien moeten ze gewoon de kost verdienen. 'Op micro-niveau gaat het de grensbewakers ook om overleven en het behouden van hun baan. In de omgeving zijn de werkmogelijkheden gelimiteerd. Als de baas vertelt dat je zoveel mensen moet oppakken, dan doe je dat om je baan te behouden.

Klajn constateerde verder dat er onder grensbewakers

een sterke hiërarchie bestaat, waar misogynie vaak de kop op steekt. 'Ik ging mee op patrouille met drie vrouwelijke grensbewakers, en tijdens de hele rit, urenlang, reed een auto af en aan met mannelijke collega's die kippengeluiden maakten door de megafoon. In Polen is het heel minachtend om een vrouw een kip, huisvrouw, te noemen. Daarnaast vroegen ze constant aan hun vrouwelijke collega's waarom ze nog geen baby's hadden, lukte hun man het niet te zwanger te krijgen? Moesten zij anders een handje helpen? Echt vreselijk.' Klajn kreeg zelf ook veel met seksisme te maken. 'Als vrouw word je beschouwd als zwak en emotioneel. Ik zou de boel ophouden omdat ik zogenaamd vaak moest plassen. Dus uit een soort trots hield ik mijn plas op of probeerde ik niet te veel te drinken.'

Grensbewaking, concludeert Klajn, is een beroep waarbij afstandelijkheid en autoriteit de besluitvorming beïnvloeden, zeker in het contact met migranten. 'Als bewaker van de Poolse grens moet je een bepaalde stoïcijnse intimidatie uitstralen, een soort haat of minachting voor de vijand. Er is een bepaald recept voor emotionele reacties binnen dit werk.' Afstandelijk gedrag hoort volgens haar bij het 'cultureel script' over wat Pools-zijn inhoudt. 'Ik was erbij toen een oudere vrouw hardhandig werd vastgezet. Ik kon zien hoe bang ze was, en dat ze niet begreep wat er gebeurde door de taalbarrière. Ik was erdoor ontdaan. Eén van de jongens met wie ik al een tijdje meeleef, draaide zich om en zei tegen mij: "Wat is er mis met jou? Ga je nu huilen? Beheers jezelf!" 'Maar ik vond de mannen juist heel emotioneel: hun primitieve emoties zoals walging en haat zijn oké om te uiten. "Vrouwelijke" emoties zoals begrip, zorgzaamheid en compassie zijn niet toegestaan.'

Maryla Klajn, *Agents of Change? (Hi)stories, perspectives and everyday practices of intra-Schengen border officials*, promotie was 25 maart

Still uit de meest recente aflevering van *Wie is de mol?* Beeld AVROTROS

## Wie is de mol? kijken, is ook fijn voor taalfanaten

Onder de naam *Wie is de mol en wat spreekt 'ie in Tanzania* bespreken drie taalkundigen elke week Afrikaanse taalwetenswaardigheden. 'Ik kan me niet voorstellen dat er geen hint in het Swahili verborgen is.'

DOOR MARK REID

**I**k hou niet eens van spelletjes', zegt emeritus hoogleraar Afrikaanse taalkunde Maarten Mous. Toch kijkt hij elke week *Wie is de mol?* dat zich dit jaar in Tanzania afspeelt. Samen met universitair hoofddocent Jenneke van der Wal en promovendus Nina van der Vlucht (Universiteit Gent) bespreken ze wekelijks de linguïstieke bijzonderheden op taalblog *Stemmen van Afrika*.

'Toen *Wie is de mol?* een aantal jaar geleden in Zuid-Afrika werd opgenomen, hebben we daarvoor het eerst wat over geschreven', zegt Nina van der Vlucht. 'Omdat ze dit jaar in Tanzania zijn doen we dat weer. En Maarten is het ook trouw gaan kijken, omdat Jenneke en ik dat doen. Zijn kennis van van Oost-Afrika en Tanzania helpt heel erg.'

'Het programma gaat natuurlijk eigenlijk gewoon om al die opdrachten en quizjes', zegt Mous. 'Maar het viel me op dat ze in ieder geval *Jambo* (hallo) en *asante sana* (dank je wel) hebben geleerd. Ik was vooraf wel bang dat het programma alleen maar hotels en de toeristenbubbel zou laten zien, maar je ziet ook wel echt de gewone omgeving. Dat is het Afrika zoals ik het ook zie als ik daar ben.'

'Ze doen moeite om taal te integreren. Er was een opdracht met cocktails, en die hadden namen met Swahili erin. De makers hadden prima iets in het Nederlands of Engels kunnen verzinnen, maar dat doen ze niet, er zit echt wel een culturele grondslag in. Toen ze op Zanzibar aankwamen, hoorde je ook een heel bekend nummer, *Jambo Bwana*. Dat is echt een nummer dat je daar hoort.'

Ook Van der Vlucht is blij verrast met de hoeveelheid aandacht voor de lokale taal en cultuur. 'Tot nu toe

doen ze dat heel goed en accuraat. Je kunt zien dat de makers er echt met respect mee omgaan en er veel moeite in steken. Er was een opdracht over hoe kleuren worden gebruikt in het Maa, een taal die door de Maasai wordt gesproken. Dat is veel complexer dan hoe wij over kleur praten. Wij zeggen gewoon rood, maar in het Maa kan een woord voor een kleur samengaan met patronen, bijvoorbeeld hoe het hoofd van een koe gevlekt is. Ik denk dat de makers hebben gesproken met iemand die de literatuur daarover goed kent. Of ze hebben het van onze site, want we hebben daar ook over geschreven.' Met de site willen de taalkundigen mensen kennis laten maken met de culturele rijkdom van Afrika

**'De makers zijn heel accuraat een gaan met respect om met de taal en cultuur'**

en de meer aan tweeduizend talen die er gesproken worden. *Stemmen van Afrika* begon ooit als een zij-project van een KNAW-beurs om congressen te organiseren, maar is nu vooral als blog gebleven. Mous: 'We proberen begrip en belangstelling bij te brengen voor de talen en culturen in Afrika, en schrijven over de taal in *Wie is de mol?* is een mooie manier om meer mensen te bereiken.' Veel kijkers van het programma zijn elke week op zoek naar verborgen hints die de identiteit van de mol kunnen onthullen. De taalkundigen hebben in ieder geval nog geen aanwijzingen in het Swahili kunnen ontdekken, maar ze blijven speuren. Van der Vlucht: 'Er zal vast wel ergens een tekst op een gebouw staan of speelt er muziek op de achtergrond met een hint erin. Ik kan me niet voorstellen dat als ze alle hints laten zien in de laatste aflevering er niks in het Swahili verborgen zat.'

# Niet alles wat hier staat is waar



'Generation #1' (2010) door Ruud van Empel

Waarheid staat nooit vast en beweegt mee met de tijdgeest, blijkt uit een tentoonstelling in Rijksmuseum Boerhaave die bezoekers opzettelijk laat twijfelen over wetenschap én musea. 'Je moet als museum soms de hand in eigen boezem steken.'

DOOR LISANNE VAN VEENEN

**D**aar zit veel racisme in.' Conservator Tim Huisman wijst naar een mannelijk hoofdje van klei met een norske, doelloze blik. Dankzij de flinke onderbeet en het vooruitstekende wenkbrauwbot oogt het apachtig. 'Dit is hoe men dacht dat de neanderthaler eruitzag in 1924. Sommige kenmerken zijn geïnspireerd door de Papoea's (inheems volk van Nieuw Guinea, red.), met het idee dat dat de meest primitieve mensen zouden zijn.' De conservator van Rijksmuseum Boerhaave geeft een rondleiding langs de nieuwe tentoonstelling 'Waarheid? Kunst van de twijfel', die nog volop in opbouw is. Tussen de vitrines klinkt een kakofonie van getimmer, boorgeluid en muziek van klussers die meefluiten of -zingen. Naast de norske neanderthaler verschijnt straks een moderne interpretatie uit 2009, genaamd "Krijn". Nu hangt er alleen nog een foto. Die versie oogt juist sympathiek, alsof hij net in de lach is geschoten. De apachtige kenmerken van een eeuw geleden zijn bijna verdwenen. 'Hij staat veel dichter bij ons', zegt Huisman. 'Tegenwoordig denken we heel anders over de neanderthalers. We hebben allemaal een stukje neanderthaler in ons.' Het beeld van een oude menssoort kan dus in honderd jaar drastisch veranderen. 'Waarheid evolueert', vat Huisman samen. Door de eeuwen heen verandert onze kennis immers mee met het culturele en ideologische klimaat. 'Wetenschap is eigenlijk nooit af.' Toch kunnen wetenschappers vaak rekenen op een 'absolute' status. De eerste ruimte van de tentoonstelling transporteert de bezoeker naar de negentiende eeuw, een gouden tijd voor wetenschappers als 'vertellers van de waarheid'. Vanuit een enorm staatsieportret presenteert de Utrechtse bioloog Pieter Harting (1812-1885) zich, gezeten in zijn werkkamer vol curiosa. 'De toeschouwer moet zich geïmponeerd voelen', legt Huisman uit.

In zijn tijd gold Harting als een prominente vertolker van de biologie. 'Hij was heel erg bezig met zichzelf als autoriteit neerzetten, en zo werd hij ook door de regering gezien. Als hij bepaalde zaken verkondigde, moest men dat maar serieus nemen.' Destijds was alleen al de suggestie van wetenschap genoeg om geloofwaardigheid te creëren. Op kermissen lieten nepdokters – onder het mom van 'expertise' – toeschouwers huiveren over vreselijke huidaandoeningen of ontleedden levenschte poppen. 'Ze ziden eigenlijk: "We zijn niet zomaar aan het griezelen, we zijn iets wetenschappelijks aan het doen." Dat gaf een soort alibi. Dat gebeurt tegenwoordig nog steeds, kijk maar naar sociale media.' Dat er iets niet klopt aan zo'n onbetwist imago, verraadt een levensgrote klassenfoto die in dezelfde ruimte hangt. Het lijkt simpelweg een groep leerlingen van de basisschool, maar iets voelt verdacht. 'De gezichten zijn allemaal samengesteld met een computer, geen enkel gezicht heeft echt bestaan. Dat geeft je wel een unheimisch gevoel', vertelt Huisman over het kunstwerk 'Generation #1' (2010) van Ruud van Empel. 'Zo word je aan het twijfelen gezet.' Want wie zegt dat de wetenschap het altijd bij het rechte eind heeft? Uiteindelijk zijn onderzoekers onderworpen aan de kennis van hun tijd. Een beeldscherm toont beelden van kroelende spermacellen gefilmd door de microscoop van Antoni van Leeuwenhoek (1632-1723), de beroemde Delftse lenzenmaker en microbioloog. Huisman: 'Hoe raar moet dit zijn als je totaal geen referentiekader hebt? Het hele begrip eencellige bacteriën, dat was er in die tijd nog niet. Dus wat moest die man wel niet denken? Wat zag hij nou eigenlijk? Hij kon alleen maar gissen.' Het kunstwerk *Homo stupidus stupidus* illustreert die onmacht. In de vitrine ligt een geraamte van een vierpotig beest met een staart en hoorns. 'Dit skelet is samengesteld uit allerlei menselijke botjes die gehergroepeerd zijn. Als

een alien over 3000 jaar hier archeologisch onderzoek doet en die botjes vindt, denkt die vast: "dat moet het wezen zijn dat deze wereld verpest heeft." Hoe zal die alien ons reconstrueren als hij ons nooit gezien heeft?' Naast *Homo stupidus stupidus* staat het skelet van een gorilla. 'Dit stond in een museum in Gent, en werd gepresenteerd als een compleet exemplaar van de soort *Gorilla gorilla*.' Het miste alleen een hoofd, dus om het beter eruit laten zien werd de schedel van een andere gorilla soort erop gezet. 'Blijf kritisch, niet alles wat een museum je voorschouwt is waar', betoogt Huisman. 'Ik vind dat je als museum soms de hand in eigen boezem moet steken.' Dat verklaart ook de vijf opgezette papegaaien die er en der op de tentoonstelling zijn te spotten. 'Ze staan symbool voor het onnadenkend napraten of herkauwen van informatie. Dat is precies het soort onkritische houding waarvoor we in deze tentoonstelling willen waarschuwen.' Zo zou de regenbooglori bij de ingang op het bureau hebben bestaan van de Franse auteur Gustave Flaubert toen hij zijn bekende werk *Un coeur simple* (1877) schreef, waarin de papegaai een centrale rol speelt. 'Het probleem is dat drie musea beweren de echte papegaai van Flaubert te hebben', zegt Huisman. 'Dus wie spreekt er de waarheid?' Een museum dat weerschuwt voor onwaarheden in musea is 'een experiment', geeft de conservator toe. 'Het is filosofischer dan de tentoonstellingen die we normaal doen. Maar het gevoel dat wetenschap ook maar een mening is die je makkelijk opzij kunt schuiven, is natuurlijk heel actueel. Het huidige klimaat dwingt onderzoekers om transparant te zijn over hun methodes, waarom ze bepaalde claims doen. Zo kan de wetenschap weer vertrouwen terugwinnen.'

'Waarheid? Kunst van de twijfel', Rijksmuseum Boerhaave, 24 april 2026 t/m 3 januari 2027, € 17,50 (studenten gratis)

## MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via [redactie@mare.leiden-univ.nl](mailto:redactie@mare.leiden-univ.nl) uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4.500 te boven gaan

**Doe meer met je kennis!** Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 7 leerlingen. Groep 4, t/m 8. **Voortgezet onderwijs:** \*Engels, mbo 4. \*Nederlands, Engels, vmbo basis, 3e jaar. **Leiden-Zuid**, \*4 leerlingen basisonderwijs. \***Alphen aan den Rijn**, twee leerlingen basisonderwijs. \*Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: [hdekooen@owwleiden.nl](mailto:hdekooen@owwleiden.nl).

**Maretjes-extra** zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijftendigtig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet b.v., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, | +31 (0)23-5714745, [info@bureauvanvliet.com](mailto:info@bureauvanvliet.com)

## COLOFON

**Mare:** Rapenburg 38, 2311 EX Leiden  
Postbus 9500 2300 RA Leiden  
Telefoon 071-527 7272  
E-mail [redactie@mare.leidenuniv.nl](mailto:redactie@mare.leidenuniv.nl)  
weekbladmare@protonmail.com  
Website [mareonline.nl](http://mareonline.nl)  
Twitter @weekbladmare  
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online  
Bluesky @mareonline.nl  
Instagram @weekbladmare  
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare  
De redactie is op vrijdag gesloten.  
Oplage circa 5.000

**Hoofredactie:**

Frank Provoost:  
[frank.provoost@mare.leidenuniv.nl](mailto:frank.provoost@mare.leidenuniv.nl)

**Redactie:**

Vincent Bongers  
[v.bongers@mare.leidenuniv.nl](mailto:v.bongers@mare.leidenuniv.nl)  
Marcielle van der Kraan  
[m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl](mailto:m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl)  
Sebastiaan van Loosbroek  
[s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl](mailto:s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl)  
Mark Reid  
[m.a.reid@mare.leidenuniv.nl](mailto:m.a.reid@mare.leidenuniv.nl)  
Else van der Steeg  
[e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl](mailto:e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl)  
Valérie Krah (stagiair)  
Lisanne van Veenen (stagiair)

**Medewerkers:**

Emiel Beinema | Lente van den Berg | Lisa Boshuizen | Remco Breuker | Tirza de Graaf | Lorenzo Gerritsen | Mathijs de Jong | Emma van Kalmthout | Henrik Laban | Zahra Menguellati | Marieke Nolten | Anna Schaafsma

**Art direction en vormgeving:**

Marcel van den Berg, [joostmarcellis.nl](http://joostmarcellis.nl)

**Fotografie:** Taco van der Eb | Marc de Haan**Illustraties:** Bas van der Schot | Silas.nl

**Drukwerk:** Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk  
**Advertenties:** Bureau van Vliet b.v., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, Telefoon 023-571 47 45, E-mail [sales@bureauvanvliet.com](mailto:sales@bureauvanvliet.com) [bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad](http://bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad)

**Redactieraad:**

Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Annemarie Drahmman | Nour Eldin Emara | Rosanne Hertzberger | Hermelijn Smits

## CULTUUR

# De prins van de nacht is rustiger geworden

Rapper Gotu Jim is uitgegroeid tot een vertrouwd gezicht op studentenfeesten. Op Koningsnacht staat hij op de Lammermarkt in Leiden. 'In Odessa dacht ik: holy shit, wat gebeurt hier?'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN  
FOTO SAM LUCA MORSINK

*Ik word wakker, heb weer kanker veel gebloed  
Naast je chickie en ze geeft me nog eens hoofd  
In de buurt, we zijn weer eens kanker stoned (st-st-stoned)  
Ik bel me moeder, want ze brengt me hoop  
(Uit: 'Tweede Klas Shit')*

'We waren in de studio en gingen altijd een beetje biertjes drinken, muziek maken en blowen', vertelt Jim Lageveen (28), beter bekend als rapper Gotu Jim. 'Ik ging voor de grap achter de microfoon staan en we gooiden vol de autotune aan. Dat klonk eigenlijk wel lekker.'

Dat werd het nummer 'Tweede Klas Shit', waarmee hij in 2018 doorbrak. De zelfverklaarde 'prins van de nacht' kreeg datzelfde jaar nog een contract bij het label Burning Fik, terwijl hij nog midden in zijn studie sociale geografie aan de Universiteit van Amsterdam zat. 'Ik heb mijn laatste jaar in twee jaar gedaan, want dat gaf me meer ruimte om muziek serieuzer te nemen. De uni deed daar niet heel moeilijk over.' Wel baalt de rapper nog steeds dat hij een uitwisseling naar Canada moest laten schieten vanwege zijn pas begonnen rapcarrière. 'Het was: of je muziek, of je studie. Toen had ik wel een moment van: o fuck, ga je je momentum weggooiën en een half jaar pleite, of ga je nu echt vol voor je muziek. Ik denk dat het uiteindelijk wel de juiste keuze was.'

Al snel werd Gotu Jim een bekende naam in de studentenwereld. 'Ik had helemaal geen doelgroep voor ogen. Ik had zoiets van: de mensen die het leuk vinden, vinden het leuk. Ik ben ook student geweest en denk dat veel van mijn thema's overeenkomen met hoe studenten denken en waar zij mee bezig zijn.'

Dat vooral studentenverenigingen hem zoveel boeken, vond hij in het begin 'best raar'. 'Ik wist niks van die wereld. Als je uit Amsterdam komt, ga je niet zo snel bij een vereniging. En mensen die dat wel doen, worden een beetje uitgekost door de rest. Het zijn er altijd maar een paar die bij een vereniging of het corps gaan en dat zijn vaak de mensen wier ouders daar ook allemaal bij zaten.'

Door die groeiende bekendheid werd hij steeds vaker herkend op straat. 'Mijn vriendin komt uit Leiden, dus ik ben daar best wel vaak. Ik kan me nog herinneren dat ik nog maar kort met haar ging en zij me meenam naar Odessa, dat inmiddels niet meer bestaat. Ik werd daar zo vaak aangesproken dat het te druk en chaotisch werd en we naar huis moesten gaan. Dat was de eerste keer dat ik dacht: holy shit, wat gebeurt hier?'

*Ik wil alles fresh net als Hollandse nieuwe  
Ze heeft een boyfriend dus ik kan haar niet duwen  
Soms heb ik fame, maar je moet me niet schuwen  
Zo heb ik... kan het niet lezen maar het maakt niet uit  
(Uit: 'Skyhigh')*

Desondanks is de fame hem niet naar het hoofd gestegen. 'Ik ben heel erg hetzelfde gebleven. Ik denk ook dat dat komt doordat ik met mensen werk die ik al heel lang ken. Zij zullen eerlijk tegen me zijn als ik te ver zou gaan in het zijn van een ster. Maar dat is wel een beetje duwen en trekken soms.' Het artiestenbestaan vraagt volgens hem meer discipline dan veel mensen denken. Waar muziek vroeger vooral 's nachts ontstond, probeert hij tegenwoordig juist structuur aan te brengen in zijn dagen. 'Het is haast een soort negen-tot-vijf-ding geworden. Als je het niet als werk ziet, neemt het je hele leven over.'

Die balans vinden blijft soms lastig, want de scheidslijn tussen werk en vrije tijd is dun. 'In m'n hoofd ben ik altijd met muziek bezig. Je kan het niet echt uitzetten. Het vraagt ook veel van je omgeving, want je bent heel vaak weg.' In het weekend probeert hij daarom niet te veel te werken. 'Soms heb ik weleens een optreden, maar het scheelt dat de meeste studentenfeesten doordeweeks zijn. Sommige weken is het druk en moet ik veel naar studentenverenigingen, maar andere weken zijn daardoor juist wat rustiger.'

*Ben aan het zwemmen in champagne  
Laat me duiken in die fles  
Het etiket dat is oranje  
Wil het niet delen met die kech  
(Uit: 'Oranje Etiket')*

In zijn muziek spelen alcohol en uitgaan een grote rol, maar in het dagelijks leven zegt hij daar bewust mee om te gaan. 'Ik ben niet zo gevoelig voor verslaving en weet heel goed waar mijn grenzen liggen.' Ongezonder vindt hij zijn levensstijl niet. 'Ik vind een kantoorbaan waar je achter je computer zit en om vijf uur pas naar huis mag eerder ongezond.' Zijn leven is de afgelopen jaren ook wel veranderd. 'In mijn studententijd ging ik elk weekend naar de club. Maar je wordt wat ouder, andere dingen worden belangrijker en je hebt er ook minder tijd voor. Wat ook *fine* is.' Muziek maken leek in het begin vanzelf te gaan, tegenwoordig kost het hem meer tijd en aandacht om een nummer te maken waarover hij echt tevreden is. 'In het begin is alles leuk en voelt alles wat je maakt goed. Er zit zoveel in je hoofd wat er nog uit moet. Maar naarmate je langer bezig bent, word je kritischer op jezelf en wil je dat de melodieën kloppen.' Die twijfel hoort erbij. 'Ik denk best vaak: ik heb hier geen zin meer in en ga iets anders doen. Maar ik weet ook dat als ik maar blijf proberen, er altijd wel iets blijft plakken. Het is eerder gelukt, dus ik heb het in me. Ik ben blij dat ik het vertrouwen in mezelf kan blijven houden.' 'Ik vind het heel leuk en kan ervan leven. Momenteel ben ik nieuwe nummers aan het maken en daarna zien we wel weer verder. Ik heb geen idee wat de toekomst brengt en wil het eigenlijk ook niet weten. Ik vind het leuk om verrast te worden door de dingen in het leven. Voor nu voel ik me vooral heel bevoorrecht dat ik dit kan doen.'

**Gotu Jim**, Koningsnacht Festival Leiden, 26 april van 19.00 tot 01.00 uur, tickets vanaf € 22,50





## ‘Soms voetballen hier kinderen op de bowlingbaan’

DOOR ANNA SCHAAFSMA  
FOTO TACO VAN DER EB

### Hoe ben je terechtgekomen bij Lucky's Bowling in Warmond?

‘Toen ik geen bijbaan meer had, merkte ik toch dat ik best een groot geldtekort had. Het studentenleven kan best prijzig zijn, zeker als je lid bent van een studentenvereniging. Toen een vriendinnetje en cordialgenoot bij Augustinus vertelde dat ik hier wel kon komen werken, ben ik meteen gaan solliciteren. Nu zijn we alweer een jaar verder. ‘Er werken hier verder ook veel studenten. Het zijn makkelijke uren en het betaalt goed. Laatst ontmoette ik een nieuwe collega en dat bleek ook weer een dispuutsgenoot van mijn broer te zijn.’

### Hoeveel dagen per week werk je?

‘Als ik de tijd heb gemiddeld twee à drie keer per week. Je kan het allemaal vrij makkelijk zelf indelen. Als je niet kan komen door tentamens, dan werk je even niet; daar doen ze helemaal niet moeilijk over.’

### Is het soms veel werk als veel grote groepen tegelijk komen bowlen?

‘Laatst hadden we zeven kinderpartijtjes in een keer. Dat zijn er echt heel veel. Dan rennen er namelijk iets van zeventig kinderen rond die soms ook de bowlingbaan opstomen. Ouders blijven ook niet altijd heel erg alert, dus dan is het aan ons om extra goed op te letten.

Als je dan op zaterdagochtend binnenkomt en je hebt nog een beetje hoofdpijn van de avond ervoor, dan is het niet heel ideaal.’

### Wat is het gekste wat je hier gezien hebt?

‘Er zijn hier heel veel bizarre dingen gebeurd. Soms lijkt het alsof mensen hier echt hun eerste dag op aarde meemaken. Er zijn mensen die vragen of er bowlingballen aanwezig zijn of dat ze hun eigen ballen moeten meenemen. Het lijkt me toch vrij duidelijk dat die al bij de baan liggen.

‘Het is ook gebeurd dat kinderen op de baan gingen voetballen met bowlingballen. De ouders zeggen er dan niks van, dus moeten wij inspringen.

‘Laatst had een kind gekotst op het speelplaatsje. De moeder vroeg of ik dat wilde opruimen. Ik heb die moeder maar doekjes meegegeven. Ik ga die kots van haar kind toch niet opruimen?’

### Komen er ook veel studenten langs?

‘Jazeker. Dat is natuurlijk hartstikke gezellig, maar kan soms ook uit de hand lopen. Dan worden studenten echt te dronken en ben jij degene die dat in toom moet houden. Stiekem is dat ook wel heel erg grappig hoor. Van een afstandje meekijken hoe dronken mensen gaan bowlen is groot vermaak!’

COLUMN | MATHIJS DE JONG

## Weer een extra academische hoepel: haal je PPPP!



Het leven telt veel hoepels. Eerst is daar natuurlijk je veterstrickdiploma en je pietendiploma. Niet veel later de entreetoets en de citotoets. Dan s.o.'s, proefwerken en eindexamens. En dan, voor wie aan onze universiteit studeert, uiteraard nog vele tentamens, essays, en papers. Oh, en de scriptie(s) niet te vergeten!

Voor degenen die echter wetenschappelijke ambities hebben is er aan onze rechtenfaculteit sinds kort een nieuwe hoepel bijgekomen: de Pre-PhD.

En ik hoor u al denken: wat in de diplomademocratie is dat nu weer, een ‘Pre-PhD’?

De Pre-PhD ‘staat exclusief open voor masterstudenten die één van de masterprogramma’s volgen aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid’.

Het ‘PPP [die derde, uit de lucht gevallen P staat natuurlijk voor Programma, MdJ.] is de kans voor gemotiveerde studenten met een onderzoeksinteresse om kennis te maken met onderzoek aan de universiteit.’

Da’s mooi! In plaats van vier jaar vast te zitten aan een loodzwaar promotietraject waarvan je elk jaar zekerder wordt dat het eindproduct hoogstwaarschijnlijk in een of andere lade zal verdwijnen, kun je eerst even ‘snuffelen’. De academische snuffelstage is geboren!

Oké, en hoe ziet dat er dan uit? Mag je dan ook alleen maar koffiezetten en voetnoten aanpassen net als bij snuffelstages elders?

No, thank God!

Het PPP duurt een half jaar en volg je naast (!) je master. Je volgt twee verplichte vakken (van elk 5 EC) en je neemt deel aan onderzoeksbijeenkomsten. Optioneel is het doen van een wetenschapsstage bij een gepromoveerde medewerker. Een soort stage in een stage dus. De beloning van het springen door deze hoepel: een certificaat (dat je dus mooi kan ophangen naast je allereerste veterstrickdiploma). Maar opgelet, net als bij een stage vormt je PPP-papier (je PPPP?) géén

toegangsgarantie tot de poorten van de academie: ‘Deelnemers aan het PPP kunnen *proberen* een promotieplek te verwerven.’

En gelijk hebben ze! Want zou niet de kandidaat met het beste onderzoeksvoorstel en het meest innovatieve idee een promotieplek moeten krijgen? In plaats van de persoon die met een wapperend papiertje aan kan tonen dat ‘hij zijn veters kan strikken’, dat hij ‘het woord “fiets” naar het Frans kan vertalen’, en dat hij ‘weet wat erbij juridisch “empirisch” onderzoek allemaal komt kijken?’ Toont het behalen van het PPP daarnaast niet slechts doorzettingsvermogen, conformiteit en een zekere kennis van onderzoek doen aan?

Logischerwijs zal het PPP binnen de kortste keren een van de volgende voorwaarden worden (naast, inmiddels, meerdere mastertitels) om voor een promotieplek in aanmerking te komen. Ironisch genoeg zal dat niet de hoepel vormen waar enkel de kandidaten met de beste ideeën doorheen zullen springen. Want dát is natuurlijk in geen enkel papiertje te vatten.

En zo kunnen studenten met een passie voor onderzoek alvast hun heupen stretchen: een nieuwe hoepel is geboren.

‘Mag je net als bij andere stages alleen koffie zetten en voetnoten aanpassen?’

Mathijs de Jong is student rechten